
PARTICIPAREA BRAȘOVENILOR LA EFORTUL DE RĂZBOI AUSTRO-UNGAR. STUDIU DE CAZ „GOLD GAB ICH FÜR EISEN”

Cristina Tănase

Cuvinte-cheie: Primul Război Mondial, Imperiul Austro-Ungar, Brașov, efortul de război, *Gold gab ich für Eisen*.

În ultimii trei ani cercetarea istorică a Primului Război Mondial a căpătat o amploare deosebită, fapt determinat de împlinirea a 100 de ani de la cel mai devastator conflict armat pe care l-a cunoscut omenirea până la începutul secolului XX. Analizarea experiențelor trăite de indivizi și de grupuri de diferite categorii permit noi interpretări privind istoria *Marelui Război*. În studiul de față ne-am propus să evidențiem diversitatea formelor de susținere a efortului de război la care a participat societatea brașoveană în timpul primei conflagrații mondiale, acordând atenție deosebită campaniei „**Gold gab ich für Eisen**”, ale cărei artefacte, descoperite recent, reprezintă mărturii incontestabile ale desfășurării acesteia în orașul și comitatul Brașov.

Imperiul Austro-Ungar, cu o populație de cca 50 milioane de locuitori, era privit ca o mare putere în Europa, însă, examinat din perspectivă economică, avea resurse limitate (Butschek). Războiul cerea sacrificiu, care trebuia să fie suportat în mod egal, atât pe front cât și în spatele acestuia, dar între experiențele de război ale civililor și cele ale combatanților diferența era uriașă. Atitudinea și percepția civililor despre front au fost modelate de articolele din presă, de imaginile surprinse de aparatul de fotografiat, de corespondența cenzurată a combatanților, de poveștile răniților ori ale celor aflați în permisie, de materialele de propagandă, de discursurile publice și nu în ultimul rând de elitele locale, toate la un loc influențând conștiințele celor rămași acasă. Prelungirea conflictului a mistuit resursele umane și materiale într-un ritm debordant, astfel că, pe tot cuprinsul Imperiului dualist, o serie de structuri economice, sociale, militare și religioase s-au implicat în susținerea efortului de război și împreună cu acestea

mii de civili (Tănase, Tănase 2016). La nivel instituțional, asociativ sau individual, nemijlocit sau prin intermediul autorităților locale, voluntar sau prin intermediul campaniilor organizate, cetățenii au fost îndemnați să sprijine efortul de război. În acest sens s-au realizat acțiuni cu caracter umanitar, reprezentând donații în bani, îmbrăcăminte, hrană etc., pentru mobilizați, răniți, prizonieri și pentru familiile rămase fără sprijin și s-au organizat concerte de binefacere pentru văduve și orfani de război. Pe lângă acestea, monarhia austro-ungară a luat o serie de măsuri cu caracter special, în baza cărora cetățenii erau obligați să cedeze temporar sau definitiv bunuri, contra plată, care să acopere resursele insuficiente ale economiei de război. Totodată, s-au promulgat legi speciale în baza cărora era susținută industria de război și erau sprijinite categoriile sociale aflate în dificultate.

Pentru stimularea acțiunilor umanitare Ministerul de război austro-ungar a înființat la Budapesta și Viena câte un *Oficiu pentru ajutorarea armatei* (Gazeta 174, 1914). Erau vizate în principal acțiunile de sprijinire a văduvelor și orfanilor de război și a ostașilor aflați pe câmpul de luptă. Cele două oficii erau capabile să poarte corespondență în toate limbile vorbite în monarhia austro-ungară și aveau rol de centre de informare pentru orice fel de activitate de ajutorare voluntară. Anunțul avea caracter oficial și specifica faptul că centrele de colectare nou-înființate își vor desfășura activitatea în paralel cu cele vechi.

La Brașov acțiunile de sprijinire a efortului de război austro-ungar s-au manifestat pe tot parcursul primei conflagrații mondiale, sub coordonarea unor instituții și organizații centrale, regionale și locale, începând chiar din luna august a anului 1914. Acestea au avut în mare parte caracter umanitar și s-au bucurat de sprijinul tuturor categoriilor socio-profesionale. Periodic, autorități-

le imperiului dualist au recurs la rechiziții, anunțate prin intermediul presei brașovene și puse în aplicare de către autoritățile locale și de comisii militare austro-ungare. Studiul documentelor de epocă ne-a permis să identificăm instituțiile și organizațiile care și-au adus un aport deosebit în sprijinirea efortului de război în comitatul și orașul Brașov. Astfel, conducerea comitatului Brașov, magistratul orașului Brașov, reuniunile de femei, redacțiile ziarelor brașovene *Gazeta Transilvaniei*, *Kronstädter Zeitung*, *Brassoi Lapok* și personalități marcante¹, etc. au organizat și coordonat acțiuni de susținere a efortului de război austro-ungar. Un rol definitoriu l-au avut elitele locale, care s-au implicat constant, atât ca membri ai instituțiilor și asociațiilor în care activau, cât și în nume propriu, devenind adevărate modele pentru comunitate. Cele mai active organizații au fost filialele Reuniunilor de femei române, germane, maghiare, *izraelite* din Brașov, al căror scop încă de la înființare a fost sprijinirea văduvelor și orfanilor și educarea instituționalizată a fetițelor și care pe toată durata conflictului au organizat colecte materiale și bănești și au participat la diferite acțiuni caritabile. În funcție de necesitățile frontului sau ale comunităților civile, coordonate de la nivel central ori local, activitățile de sprijinire a efortului de război care au implicat populația brașoveană au cunoscut forme diverse de manifestare. Cele mai numeroase au fost colectele bănești, coordonate de magistratul orășenesc, de reuniunile de femei române, germane, maghiare, de reprezentanții cultelor, de instituții economice importante (ex. Rafinăria de ulei din Brașov, Fabrica de zahăr Bod, Fabrica de petrol Brașov, Firma Czell&Co Brașov etc.) și organizații brașovene de tipul asociațiilor meșteșugărești (ex. Reuniunile curelarilor și lăcătușilor), vecinătăților (ex. Vecinătățile de Sus) ș.a. Valoarea donațiilor pornea de la câteva coroane și se ridica la câteva zeci și chiar mii de coroane, în cazul instituțiilor economice importante. Avem exemplul conducerii Fabricii Czell&Co, cu o donație de 6000 de coroane, la care se adaugă 300 de coroane din partea funcționarilor acesteia. Această donație poate fi evaluată ținând seama de faptul că la sfârșitul anului 1914 prețul alimente-

lor de bază care era de 56 filleri – 1 kg de făină, 30 fill. – 1 kg de mălai, 1,36 – 1,68 cor. – 1 kg de carne de vită, 28 fill. – 1 l lapte de vacă (Gazeta 263, 1914) și că primele 300 din cele 700 de familii brașovene aflate în evidențele magistratului au primit ajutoare de 5-10 coroane² (Gazeta 176, 1914). Au existat cazuri când conducerea și personalul unei instituții economice au optat să doneze lunar o parte din veniturile proprii, ajungându-se astfel la sume asigurate constant, pe o durată mai îndelungată. De asemenea, exponenți ai elitei brașovene au participat concomitent la mai multe colecte bănești, dăruind periodic între 10 și 50 de cor. Cele mai numeroase astfel de acțiuni au fost organizate și coordonate de către magistratul orășenesc, ca autoritate și reprezentant al populației brașovene, care a acționat încă din primele zile de după mobilizare (prima jumătate a lunii august 1914) pentru susținerea familiilor celor plecați pe front³. Astfel, în timp ce întocmea evidența celor rămași fără întreținători, autoritățile locale au demarat o primă colectă publică, al cărui rezultat a fost suma de 23.000 de coroane. Această acțiune a devansat ajutorul prevăzut de lege, pe care monarhia dualistă urma să-l ofere familiilor mobilizaților (Gazeta 176, 1914). Concomitent cu acțiunile întreprinse de autoritățile locale, reuniunile de femei au avut o contribuție importantă la organizarea campaniilor de ajutorare financiară, apelând în nenumărate rânduri la bunăvoința brașovenilor. De altfel, întreaga activitate a acestor organizații s-a îndreptat în anii războiului către sprijinirea celor care au avut de suferit de pe urma conflictului armat, răniți, invalizi, orfani, etc. Alături de alte instituții brașovene reuniunile de femei române, maghiare, săsești și evreiești au organizat colecte materiale, constând în articole de îmbrăcăminte, de igienă, produse alimentare, etc. și au organizat șezători în cadrul cărora au confecționat produse vestimentare destinate frontului. Uneori, din lipsa mijloacelor de transport, publicul era informat asupra adresei centrului de colectare și a orarului de funcționare a acestuia. Alteori, anunțuri repetate în presa locală, înștiințau ziua în care căruța de colectare va cutreiera străzile orașului, apelând la bunăvoința populației să doneze *albituri bărbătești cât de vechi, ștergare, ciorapi, pantofi, cigarete, cigări*,

¹ Facem referire la arhiducesa Augusta (membră a familiei imperiale austro-ungare), contesa Andrassy (soția primului ministru maghiar), contesa Mikes (soția comitelui Brașov), bancherul Hugo Beer (directorul Băncii Naționale Filiala Brașov), care s-au implicat activ în organizarea și coordonarea de colecte publice.

² Aceste sume erau anticipative, fiind urmate de ajutoare mai mari, acordate de statul austro-ungar.

³ Imediat după mobilizare magistratul întocmește liste de evidență a familiilor brașovene ai căror membri au plecat pe front.

tutun, chocolată, portocale, dulcețuri, syrup, prăjituri, zaharycale pentru scopurile spitalelor. Venirea carului se va avisa cu sunetul de buciurn și cu clopoșel (Gazeta 105, 1915). În cel mai scurt timp de la finalizarea acțiunii, publicul brașovean era informat că s-au dat cu totul: bani cor. 1940, 22 fil., 580 cămeși, 300 ismene, 500 batiste, 534 părechi ciorapi, 200 ștergere, 24 perini și plapome, 32 p. pantofi, 14000 țigarete, țâgări și tabac, 20 de bucăți de vestminte, 143 kg zahăr, 213 sticle beutură, 130 săpun, 10 kg ciocolată, 15 kg făină, 120 alămâi și multe alte mâncăruri. Din bani s-a depus o parte la Banca de credit pentru scopul propus, și din o parte s-au cumpărat încă albituri și plapome necesare. Toate darurile s-au împărțit între spitalele din localitate. Prezidiul societății femeilor izraelite (Gazeta 122, 1915).

Răniții din cele 10 spitale militare care funcționau la Brașov în timpul Primului Război Mondial s-au aflat mereu în atenția reuniunilor de femei din oraș. Pe lângă veșminte și alimente, reprezentantele acestor asociații au dăruit internaților ziare, reviste și cărți de rugăciuni și au organizat serbări cu elevii brașoveni în apropierea sărbătorilor de Crăciun și de Paște, când depărtarea de cei dragi se făcea simțită mult mai intens. Li s-au alăturat redacțiile gazetelor *Kronstädter Zeitung*, *Brassói Lapok* și *Gazeta Transilvaniei* care au oferit răniților internați în spitalele brașovene, ungare, austriece, etc. sute de ziare gratuite sau cu preț redus și care, prin campanii de presă, au îndemnat populația brașoveană să participe la acțiuni caritabile în favoarea răniților și invalizilor de război. Alături de numeroasele apeluri referitoare la campanii de colectare bănești și materiale, în paginile gazetelor s-au publicat anunțuri privind concertele de binefacere, organizate fie de asociații brașovene, care invitau artiști consacrați, fie de cântăreți și instrumentiști brașoveni cunoscuți, care susțineau reprezentații muzicale cu caracter filantropic. Între anii 1914 și 1918 la Brașov au avut loc mai multe concerte caritabile, organizate de Corpul ofițerilor din Brașov (Gazeta 184, 1914), Reuniunea Femeilor Române (Gazeta 98, 1915), Reuniunea germană de cântări *Kronstädter Deutscher Liederkranz* (Gazeta 112, 1915) etc., ale căror beneficii au fost utilizate pentru ajutorarea văduvelor și orfanilor de război din Brașov sau au fost trimise filialei brașovene a Crucii Roșii.

Din cauza numărului mare de copii orfani, aflat în continuă creștere odată cu prelungirea conflictului, țările beligerante sunt obligate să găsească

soluții în privința sprijinirii și instituționalizării acestora. Imperiul Austro-Ungar promulgă legi speciale pentru adopții și tutorat, în baza cărora autoritățile locale lansează apeluri către familiile înstărite. Se construiesc orfelinate, însă acestea se confruntă încă de la început cu lipsa mijloacelor de funcționare pe care statul nu le putea acoperi din surse proprii. Se apelează la sprijinul populației și totodată se caută soluții viabile pentru asigurarea susținerii materiale a acestor instituții. În acest sens, după modelul altor regiuni aparținătoare Austro-Ungariei, Transilvania și implicit Brașovul au cochetat cu ideea comerțului cu cărți poștale ilustrate, realizat în beneficiul orfelinatelor. În opinia celor care l-au lansat, acest demers părea mult mai atractiv pentru public în comparație cu un articol de gazetă lung și plictisitor. Pe de altă parte, ilustrația, realizată de pictori și graficieni renumiți, reprezenta *un început al vieții publice artistice din Ardeal și Banat* și contribuia la lărgirea orizontului artistic al cumpărătorilor (Gazeta 143, 1916). De asemenea, la apelul soției contelui Andrassy, gospodinele din Ungaria au fost rugate să doneze piulițe, sfeșnice, greutăți, etc. din aramă, în schimbul lor primind obiecte similare, confecționate din fier, care vor fi inscripționate cu deviza *pro Victoria*. Această acțiune, organizată de către Reuniunea de ajutorare regnicolară a femeilor *Urania* din Budapesta, avea scopul declarat de construire a unui Institut pentru văduvele și orfanii de război (Gazeta 160, 1915), pe de altă parte însă contribuia la aprovizionarea materială a industriei de război.

Din memoriile primarului Brașovului, dr. Karl Ernst Schnell, aflăm că, în anul 1916, *la Primărie este fixată cu cuie, solemn, o ușă în favoarea sprijinirii războiului. Orașele noastre au proprii honvezi în care au bătut cuie. Mi se pare lipsit de stil și se repetă prea des. M-am gândit, prin urmare, să se lase ușa de la sala mică de ședințe a Primăriei să fie bătută în cuie* (Schnell 1935, 145). Conform anunțului publicat de autoritățile locale, *toți aceia care intenționează să bată un cui gravat în ușa Primăriei, sunt invitați cât mai repede la trezorerie pentru a li se emite o chitanță, astfel încât activitatea gravurii, care durează în mod natural mai mult timp, să nu sufere amânare. Cuiile gravate, menționate aici, se subliniază din nou, sunt doar în număr limitat* (Kronstädter 40, 1916). Această acțiune, derulată la Brașov în perioada februarie - iunie 1916, a implicat 63 de instituții brașovene de diverse ca-

tegorii, 17 personalități aflate la conducerea comitatului și orașului Brașov (Tănase, Tănase 2016) și peste 300 de brașoveni de diverse categorii socio-profesionale, care au achiziționat fiecare câte o țință fixată pe o ușă⁴ situată la etajul Casei Sfatului. Țintele erau de mărimi și aliaje diferite⁵, iar pe suprafața fiecăreia era gravat după caz numele instituției sau persoanei plătitoare. Din relatarea primarului Karl Schnell și din faptul că doar o treime din țințele destinate populației au fost gravate remarcăm că acest gen de acțiuni, comandate de la centru, deveniseră anoste.

Pe toată durata Primului Război Mondial, Austro-Ungaria, la fel ca multe dintre țările beligerante, a apelat la forme de împrumut garantat pentru a obține bani lichizi și a-și susține deficitul financiar (Astorri, Salvadori 2005). Primul anunț de acest fel apare în presa brașoveană la sfârșitul lunii octombrie 1914, fiind emis de biroul de presă al primului ministru maghiar, care, prin Institutul de credit regal de la Budapesta, cere supușilor nu dare, și nici cadou, ci un împrumut...pentru acoperirea cheltuielilor de război, subliniind că și noi cei care am rămas acasă trebuie să aducem jertfe pentru asigurarea succesului soldaților noștri (Gazeta 236, 1914). Toate filialele Băncii austro-ungare vor funcționa ca instituții de subscripție, cu specificația că cele din Austria pentru împrumutul de război austriac, iar cele din Ungaria pentru cel ungar (Gazeta 209, 1915). Între anii 1914 și 1917 au fost lansate șapte împrumuturi de război ungare, care s-au ridicat la valoarea de 14,5 miliarde de cor. (Gazeta 59, 1917). În multe dintre țările beligerante această activitate va continua și după război sub forma împrumutului pentru reconstrucție (Astorri, Salvadori 2005).

Începând din anul 1915 stocurile statelor beligerante devin insuficiente pentru a susține economia de război (Astorri, Salvadori 2005), prin urmare se va recurge la rechiziții. La Brașov, de la începutul anului 1915 și până în anul 1918, au avut loc mai multe campanii de rechiziționare: de animale (cai și alte animale de povară), de recolte, de obiecte metalice, popularizate fie prin

anunțuri de presă, fie prin intermediul afișajului stradal. Obiectele din metal erau supuse reciclării și utilizate ca materii prime în industria de armament. Un impact deosebit asupra comunităților l-a avut campania de rechiziționare a clopotelor. În urma unei înțelegeri între conducerea Bisericii ortodoxe și stăpânirea austro-ungară în Transilvania au fost scutite de rechiziționare clopotele care serveau la indicarea timpului și cele care aveau însemnătate istorică și artistică deosebită, în cazul localităților rurale de câteva mii de locuitori parohiile aveau dreptul să păstreze două astfel de obiecte, iar satele cu o parohie păstrau doar clopotul mic (Gazeta 228, 1915). La începutul lunii august 1916, cu câteva zile înainte de ofensiva armatei române peste Carpați, trei parohii ortodoxe din Brașov au fost obligate să predea două clopote de la Bis. Sf. Nicolae, clopotul cel mare de la biserica din Cetate, două clopote de la biserica De Pe Tocile, ca să-și facă datoria pentru patrie și tron. Automobilele militare care le transportau la gară erau împodobite cu ghirlande de flori. O mare mulțime de credincioși le însoțea cu privirile înduioșate de acest moment mișcător. Femeile plâneau, bărbații își descopereau capul (Gazeta 168, 1916). Semnificația pe care o aveau clopotele în viața comunităților religioase a generat astfel de manifestări în toate localitățile unde au fost rechiziționate astfel de obiecte. După încheierea primei conflagrații mondiale și fărâșirea României Mari clopotele din parohiile vitregite au fost înlocuite.

Mărturie a diversității formelor de susținere a efortului de război de la Brașov, campania *Gold gab ich für Eisen (Dau aur pentru fier)* a avut drept scop ajutorarea familiilor celor plecați pe front. A fost inițiată în anul 1813, în timpul războiului dintre Regatul Prusiei și Imperiul francez bonapartist, când prințesa Marianne a apelat la bunăvoința doamnelor prusace, cerându-le să doneze bijuterii din aur, în schimbul cărora primeau inele sau broșe din fier, inscripționate cu sloganul *Gold gab ich für Eisen* (Scharnhorst 2009, 796). Un secol mai târziu, în august 1914, modelul prusac este preluat de membri *Crucii de argint* austriece, care își donează inelele de căsătorie în beneficiul combatanților, primind în schimb inele din fier (Kronstädter 180, 1914), inscripționate cu vechiul slogan prusac, căruia îi adaugă 1914 *ÖSK*, reprezentând anul 1914 și inițialele *Österreichischen Silbernen Kreuze (Crucea de Argint austriacă)*. Campania s-a extins cu repeziciune,

⁴ Ușa decorativă se păstrează în colecțiile Muzeului Județean de Istorie Brașov (nr. inv. 2175 IM), iar în anul 1998 a fost supusă unui amplu proces de restaurare, realizat de către dl George Iacobeanu, în laboratoarele instituției muzeale căreia îi aparține.

⁵ Țintele mari, confecționate din argint, au fost destinate instituțiilor brașovene, țințele mijlocii, din aliaj de cupru, au fost destinate autorităților locale și ale celor aflate la conducerea comitatului, iar cele mici, din fier, populației locale.

cuprinzând mai multe regiuni ale Imperiului austro-ungar. La Budapesta, aceasta s-a desfășurat sub patronajul arhiducesei Augusta, nepoata împăratului Franz Iosif (Gazeta 171, 1914).

La începutul lunii august 1914 contesa Mikes, soția comitelui Brașovului, apelează la generozitatea brașovenilor să doneze bijuterii din aur pentru susținerea familiilor combatanților, primind în schimb inele din fier inscripționate *Gold gab ich für Eisen 1914*. Apelul a fost publicat periodic în paginile gazetelor locale de limbă română, germană și maghiară, informând populația să se alăture campaniei inițiate de Societatea austriacă *Crucea de Argint*. Primele 100 de inele din fier, trimise de la Budapesta, ajung la Brașov la 31 august 1914 și se epuizează în câteva zile. În consecință, contesa Emma Mikes comandă un al doilea lot de 300 de bucăți și solicită centrului din capitala maghiară suplimentarea stocului. În fiecare zi, între orele 2.00 - 4.00 p.m., la locuința familiei Mikes se colectau obiectele din aur, care periodic erau expediate la Budapesta. Ulterior, în presa locală erau publicate liste care cuprindeau un text introductiv cu caracter stimulat-patriotic urmat numele persoanelor și donațiile acestora, constând în bijuterii și sume de bani, cuprinse între 5 cor. și 100 cor. (Kronstädter 198, 1914). În urma examinării acestor liste, publicate în presa brașoveană de limbă germană, am constatat că cele mai multe persoane proveneau din orașul Brașov, din localități aparținând comitatului Brașov și din comitatele vecine, Făgăraș, Târnava Mare, Sibiu, Trei Scaune și Ciuc, excepție făcând câteva donații de peste Carpați, expediate din București, Ploiești și Predeal. Până la 24 septembrie 1914, când contesa Mikes își încetează activitatea de coordonator, apar în liste numele a 1026 persoane. După această dată directorul Băncii Naționale Maghiare din Brașov, Hugo Beer, a fost desemnat de către Societatea austriacă *Crucea de argint* să se ocupe cu centrul brașovean de răscumpărare a obiectelor din aur. Conform convenției încheiate între H. Beer și societatea austriacă veniturile complete obținute de centrul de ajutor din Brașov erau trimise direct către Magistratul orașului, astfel încât să poată fi utilizate exclusiv în beneficiul familiilor combatanților brașoveni. În semn de recunoștință pentru aceste donații se primeau inele din fier, inscripționate *Gold gab ich für Eisen 1914 Ö.S.K.* Pentru a preveni oxidarea acestora, bijutierul brașovean Eduard Binder executa lucrări de aplicare a unui strat aurit sau argintat,

în atelierul său din strada Vămii. Controlul social era simplu și vizibil, întrucât cine purta pe deget bijuteria gravată se dovedea a fi un adevărat patriot. În baza cercetărilor întreprinse am constatat că la Brașov se păstrează două modele de inele, ambele de tip verighetă. Primul model are verigă plată, inscripționată prin ștanțare, cu textul *Gold gab ich für Eisen 1914 Ö.S.K.*, scris cu litere gotice, iar al doilea are pe veriga convexă textul *Gold gab ich für Eisen 1914*, inscripționat prin matrițare⁶.

Campania brașoveană *Dau aur pentru fier* s-a desfășurat în perioada august 1914 - august 1915, cu concursul a 3830 de persoane⁷, de categorii socio-profesionale diferite. Elitele au avut un rol determinant pe toată durata acțiunii. În primele 100 de nume s-au aflat membri familiei Mikes, cărora li s-au alăturat exponenți ai nobilimii maghiare și personalități marcante ale orașului Brașov. Exemplul acestora a fost repede preluat de clasa de mijloc care, în perioada respectivă, reprezenta un procent important al populației brașovene. Aceeași putere a exemplului a determinat participarea atât în cadrul familiilor, cât și la nivel de comunitate, fapt ce a contribuit la amploarea acestei acțiuni. Alături de aspectele generale, campania a fost marcată de particularitățile următoare: cazuri de persoane cu participări multiple, donații conținând două sau mai multe obiecte din aur, donații cuprinzând obiecte din argint.

Comunitatea brașoveană a avut o contribuție importantă la sprijinirea efortului de război, care s-a manifestat la nivel individual și de grup, cu mijloace diferite, sub forme diferite și cu reprezentarea multietnică specifică locuitorilor orașului și comitatului Brașov. Cele mai multe astfel de acțiuni au avut loc în primii doi ani de război, când populația locală deținea încă resurse materiale suficiente și au fost destinate familiilor celor plecați pe front, răniților și invalizilor, văduvelor

⁶ Aducem mulțumiri familiilor brașovene Boer și Hanke pentru amabilitatea de a ne fi oferit spre cercetare inele pe care le dețin. În cazul familiei Boer inelul a fost primit de bunica Wilhelmine Morscher în schimbul bijuteriilor donate de aceasta. Inelul dlui Hanke se păstrează de la bunicul acestuia, Joseph Franz Hanke, participant și el la campania *Gold gab ich für Eisen*.

⁷ În stadiul actual al cercetărilor, din lipsa documentelor de arhivă, informația se raportează la listele de nume publicate în presa brașoveană. Menționez însă faptul că atât contesa Emma Mikes cât și bancherul Hugo Beer au acordat o atenție deosebită publicării acestor liste, deoarece apariția numelor reprezenta, alături de primirea inelului din fier, dovada participării la campania de susținere a efortului de război și un motiv de mândrie patriotică.

și orfanilor de război. Au fost organizate și coordonate de autoritățile centrale ale monarhiei dualiste și de cele locale brașovene, cărora li s-au alăturat pe parcurs numeroase organizații și personalități locale. Un rol definitoriu l-au avut eli-

tele locale, care s-au implicat constant, devenind modele pentru comunitate, însă cea mai bine reprezentată categorie socio-profesională a fost clasa mijlocie, formată în special din mici întreprinzători.

Bibliografie

- Astorri, Salvadori 2005:** An. Astorri, P. Salvadori, Istoria ilustrată a Primului Război Mondial (București 2005).
- Butschek:** F. Butschek, Organization of War Economies (Austria-Hungary), <http://encyclopedia.1914-1918-online.net>
- Gazeta 171, 1914:** Gazeta Transilvaniei, 171 (Brașov 1914).
- Gazeta 174, 1914:** Gazeta Transilvaniei, 174 (Brașov 1914).
- Gazeta 176, 1914:** Gazeta Transilvaniei, 176 (Brașov 1914).
- Gazeta 184, 1914:** Gazeta Transilvaniei, 184 (Brașov 1914).
- Gazeta 190, 1914:** Gazeta Transilvaniei, 190 (Brașov 1914).
- Gazeta 236, 1914:** Gazeta Transilvaniei, 236 (Brașov 1914).
- Gazeta 263, 1914:** Gazeta Transilvaniei, 263 (Brașov 1914).
- Gazeta 24, 1915:** Gazeta Transilvaniei, 24 (Brașov 1915).
- Gazeta 84, 1915:** Gazeta Transilvaniei, 84 (Brașov 1915).
- Gazeta 98, 1915:** Gazeta Transilvaniei, 98 (Brașov 1915).
- Gazeta 105, 1915:** Gazeta Transilvaniei, 105 (Brașov 1915).
- Gazeta 112, 1915:** Gazeta Transilvaniei, 112 (Brașov 1915).
- Gazeta 122, 1915:** Gazeta Transilvaniei, 122 (Brașov 1915).
- Gazeta 160, 1915:** Gazeta Transilvaniei, 160 (Brașov 1915).
- Gazeta 209, 1915:** Gazeta Transilvaniei, 209 (Brașov 1915).
- Gazeta 228, 1915:** Gazeta Transilvaniei, 228 (Brașov 1915).
- Gazeta 143, 1916:** Gazeta Transilvaniei, 143 (Brașov 1916).
- Gazeta 168, 1916:** Gazeta Transilvaniei, 168 (Brașov 1916).
- Gazeta 2, 1917:** Gazeta Transilvaniei, 2 (Brașov 1917).
- Gazeta 59, 1917:** Gazeta Transilvaniei, 59 (Brașov 1917).
- Kronstädter 180, 1914:** Kronstädter Zeitung, 180 (Brașov 1914).
- Kronstädter 198, 1914:** Kronstädter Zeitung, 198 (Brașov 1914).
- Kronstädter 40, 1916:** Kronstädter Zeitung, 40 (Brașov 1916).
- Scharnhorst 2009:** G. von Scharnhorst, Private und dienstliche Schriften, 5 (Köln 2009).
- Schnell 1935:** K.E. Schnell, Aus meinem Leben (Kronstadt 1935).
- Tănase, Tănase 2016:** Cr. Tănase, I. Tănase, Considerații privind participarea brașovenilor la efortul de război. Țara Bârsei S.N. 15, 2016, 149-155.

Participation of the inhabitants of Brașov in the Austro-Hungarian patriotic efforts. The action “Gold gab ich für Eisen” (“I give gold for iron”)

Keywords: First World War, Austria-Hungary, Brașov, patriotic action, Gold gab ich für Eisen.

Abstract: Since August 1914 in Brașov the actions in support of the army were often held; they were organized at different levels and intensified as the war progressed. A huge role in this belonged to the local elites, considered an example for society. Donations of money, clothes and food for soldiers and families who were left without means of subsistence were held, charitable concerts for widows and orphans of war were organized. In addition, the collection of metal for military purposes was organized.

“Gold gab ich für Eisen” (“I give gold for iron”) is the motto of a charity action in support of the Austro-Hungarian army, which was initiated by the Austrian Society “Silver Cross” (“Crucea de argint”). In Brașov, the action was led by Countess Mikes and the director of the local branch of the National Bank Hugo Beer. The townspeople were called upon to donate gold jewelry; in exchange they were given iron rings with the engraved motto “Gold gab ich für Eisen 1914”.

**Участие жителей Брашова в патриотических акциях Австро-Венгрии.
Акция «Gold gab ich für Eisen» («Золото отдам я за железо»)**

Ключевые слова: Первая мировая война, Австро-Венгрия, Брашов, патриотическая акция, Gold gab ich für Eisen.

Резюме: С августа 1914 года в Брашове часто проводились акции в поддержку армии, они организовывались на разных уровнях и усиливались по мере развития войны. Огромную роль в этом играли местные элиты, считавшиеся примером для общества. Проводились пожертвования денег, одежды и продуктов для солдат и семей, оставшихся без средств, организовывались благотворительные концерты для вдов и сирот войны. Кроме того, был организован сбор простого металла для военных целей.

«Gold gab ich für Eisen» («Золото отдам я за железо») – девиз благотворительной акции в поддержку австро-венгерской армии, которая была инициирована Австрийским обществом «Серебряный крест» («Crucea de argint»). В Брашове акцию возглавили графиня Микес и директор местного отделения Национального банка Уго Беер. Горожан призывали жертвовать золотые изделия, в обмен им вручались железные кольца с выгравированной надписью «Gold gab ich für Eisen 1914».

10.04.2017

Cristina Tănase, Muzeul Judeţean de Istorie Braşov, Piaţa Sfatului, nr. 30, Braşov, România,
e-mail: tanasecristina67@gmail.com

